

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

ТРУБА Г. М.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Методичні матеріали та навчальні завдання до курсу

ОДЕСА – 2017

Рецензенти: Морозова І. Б., д. філол. наук, проф., проф. кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Пожарицька О. О., к. філол. наук, доц., доц. кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Рекомендовано до друку

Вченою радою філологічного факультету імені І. І. Мечникова

Протокол № 1 від 12. 09. 2017

Труба Г. М.

Методика викладання іноземних мов: Методичні матеріали та навчальні завдання до курсу. – Одеса, 2017. – 22 с.

Збірник призначено для студентів спеціальності «прикладна лінгвістика», що вивчають курс Методика викладання іноземних мов.

Одеський національний
Університет імені І. І. Мечникова,

2017

Труба Г. М., 2017

Пояснювальна записка

Викладання іноземних мов пережило низку драматичних змін впродовж століть. Розвиток методики можна порівняти з рухом маятника, який розгойдувався з боку в бік під впливом суспільного замовлення. Наївно було б думати, що методи та прийоми, якими викладачі іноземних мов користуються в наш час, є абсолютно новими та оригінальними. Сучасні методи – це ретельно дібрані прийоми з різних методів, які існували досі і які забезпечують виконання соціального замовлення на викладання іноземних мов. Саме тому для досягнення успіху сучасному вчителю слід знати основні віхи розвитку методів викладання іноземних мов.

До ХХ століття у методиці викладання іноземних мов чергувалися 2 основні підходи: підхід, що зосереджувався на використанні мови (тобто говорінні та розумінні) та інший підхід, який фокусувався на аналізі мови (тобто на вивченні граматичних правил).

Обидва періоди – класичної грецької мови та середньовічної латини характеризувались акцентом на навчання використання мови. Класичні мови – грецька, а згодом латина, використовувались як *lingua francas*, тобто були мовами міжнародного спілкування. Навчання у вищих навчальних закладах здійснювалось цими мовами, також було престижним розмовляти, читати та писати грецькою та латиною. Вони були мовами релігії, філософії, політики та бізнесу. Вчителі користувались прямими методами, а саме переписаними від руки короткими текстами.

Згодом, у період Відродження, стало популярним формальне вивчення грецької та латини завдяки виникненню друкарського пресу. З'ясувалось, що граматики класичних друкованих текстів значно відрізнялась від латині, яка використовувалась як *lingua franca*. Останню назвали «вульгарною латиною», якою користувались виключно простолюдини. Вона поступово перестала бути мовою міжнародного спілкування.

Постала потреба вивчення однієї країною мови інших країн, що в XVII ст. знову колихнуло маятник методики у бік використання мови.

Нийвідомішим вчителем і методистом цього періоду був Ян Амос Коменський, який у період з 1631 по 1658 опублікував книги про свою методику навчання іноземній мові. Викладемо її основні положення:

- використовуйте імітацію замість правил для навчання мови;
- заставляйте ваших учнів повторювати за вами;
- починайте з обмеженого вокабуляру;
- навчайте учнів читання та говоріння;
- навчайте мови через картинки (наочність).

Саме Коменський вперше висловив революційну ідею про необхідність навчання використання мови, а не аналізу її будови.

Погляди Коменського протримались певний час, але вже на початку XIX ст. у європейських університетах знову стало популярним систематичне

вивчення класичної латини. Запанував граматико-перекладний метод, який використовувався для навчання латини та інших європейських мов.

Маятник колихнувся знову наприкінці XIX ст. із виникненням прямого методу, спрямованого на навчання користування мовою.

Однак коли представники методу намагались поширювати цей метод у Клівленді, США, він не спрацював із тієї причини, що на той час у США було мало вчителів іноземної мови, які вільно розмовляли мовою, якої навчали. Це спричинило виникнення та поширення методу читання у навчанні (майкл Вест) .

Однак з початком II Світової війни у США виникає нагальна потреба навчання говоріння іноземній мові. Цю потребу вдовольнив аудіо-лінгвальний підхід. У Британії під впливом цих же факторів виникає ситуативний підхід, який передбачає навчання на усній основі і зводилось до хорового промовляння структур.

У цаській Росії, а згодом і в Радянському Союзі впродовж більшої частини XX століття панував граматико-перекладний метод, в основі якого були вивчення граматики, навчання читанню та перекладу.

Методика навчання іноземних мов – це наука, яка вивчає цілі, зміст, методи і засоби навчання, а також способи учіння і виховання на матеріалі іноземної мови.

У методиці навчання іноземних мов виділяють загальну і спеціальну методики. **Загальна методика** займається вивченням закономірностей та особливостей процесу навчання будь-якої іноземної мови. **Спеціальна методика** досліджує навчання конкретної іноземної мови у певному типі навчальних закладів з урахуванням мовних і мовленнєвих особливостей рідної мови.

Об'єктом методики викладання іноземних мов є процес навчання.

Навчання – це акт взаємодії того, хто навчає, з тим, кого навчають, з метою передачі одним і засвоєння іншим соціального досвіду. Обидві сторони – вчитель і учень – беруть активну участь у цій діяльності, але кожен по-своєму:

- вчитель здійснює навчаючі дії, спрямовуючи навчальні дії учнів;
- вчитель мотивує навчальну діяльність учнів, спонукає їх до навчання;
- вчитель організує навчальні дії таким чином, щоб вони давали максимальний ефект. Ця організація проходить на рівні дій кожного окремого учня;
- вчитель дає учням матеріал для засвоєння та орієнтири для їх навчальної діяльності;
- вчитель здійснює контроль за ефективністю засвоєння.

Методика як наука має і свої **методи дослідження**. Метою цих методів є одержання наукових даних про закономірності навчання іноземних мов, про ефективність навчальних матеріалів, що використовуються, способів і форм навчально-виховного процесу.

У сучасній методиці навчання іноземних мов використовуються основні та допоміжні методи дослідження. До **основних методів** належать:

- 1) критичний аналіз літературних джерел (у тому числі ретроспективне вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду);
- 2) вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, які досягли видатних результатів у навчально-виховному процесі;
- 3) наукове спостереження;
- 4) пробне навчання;
- 5) експеримент;
- 6) дослідне навчання.

Допоміжні методи охоплюють:

- 1) метод-інтерв'ю;
- 2) анкетування;
- 3) тестування;
- 4) бесіду;
- 5) хронометрування тощо.

Методика навчання іноземних мов як наука пов'язана з іншими науками і використовує виявлені ними факти і закономірності.

Методика й лінгвістика. Мова є об'єктом дослідження лінгвістики. Дані лінгвістики використовуються при визначенні цілей навчання (для чого навчати?), змісту навчання (чого навчати?), технологій навчання (як навчати?), і допоміжних засобів (із допомогою чого навчати?). Практична мета навчання – навчання спілкування – постала завдяки дослідженню мовних функцій, функціональних стилів мовлення, їх співвідношення з усною та письмовою формою мовлення. Лінгвістичну основу комунікативного методу навчання іноземних мов складає переорієнтація з форми на функцію, з мовної правильності на спонтанність та автентичність. Відбір та організація змісту навчання (чого навчати) здійснюється на основі даних лінгвістики, яка пропонує методиці принципи відбору іншомовної лексики, елементів морфологічного, синтаксичного та фонетичного рівнів, текстового матеріалу для навчання читання та усного мовлення. Контрастивна лінгвістика внесла внесок у відбір іншомовного матеріалу, визначення його послідовності у навчальному процесі, ступеня його важкості.

У виборі технології навчання методика керується сучасною рівневою концепцією мови, згідно якої виділяються такі рівні мови, як фонема, морфема, слово, словосполучення, речення, надфразова єдність, текст. Як наслідок, навчання може проводитись як аспектно, так і комплексно.

Методика і психологія. Знання закономірностей функціонування мислення, пам'яті, сприймання, уваги, мотивації та їх індивідуальних проявів допомагає вчителю обрати раціональні методи та прийоми навчання іноземної мови, забезпечує керування розумовою діяльністю учнів. Так, наприклад, враховуючи існування різних видів *мотивації* – *внутрішньої і зовнішньої, негативної і позитивної*, вчитель повинен знати мотиви своїх

учнів та створити передумови для розвитку позитивної внутрішньої мотивації – *комунікативної* (бажання спілкуватися іноземною мовою), *лінгвопізнавальної* (позитивне ставлення до мовного матеріалу) та *інструментальної* (позитивне сприймання певних форм роботи).

Методика і педагогіка. Особливого значення для методики набуває теорія навчання, насамперед дидактичні принципи і методи навчання. Принципи навчання дають відповідь на запитання “Як організувати навчальний процес?” До дидактичних принципів відносяться принципи *наочності*, (використання зорової і слухової наочності), *посильності* (передбачає відбір навчального матеріалу і вправ з урахуванням рівня підготовки учнів), *міцності* (виконання числених тренувальних вправ, систематичне повторення, робота всіх аналізаторів, пошук асоціацій), *свідомості* (навчання від усвідомлення правил виконання дії до її автоматизованого виконання), *науковості*, *активності*, *виховного навчання*, *індивідуалізації*.

Серед методів навчання, які відповідно поділяються на ознайомлення, осмислення, вправи, самоконтроль, відають на питання “Як навчати?” у методиці розрізняють *методи-способи для вчителя* (демонстрація, пояснення, організація вправління, контроль) та *методи-способи учнів* (ознайомлення, ознайомлення, осмислення, вправи, самоконтроль).

Зміст навчання відповідає на питання “Чого навчати?” і включає такі компоненти:

1) Мовний, мовленнєвий, країнознавчий, лінгвокраїнознавчий навчальний матеріал.

2) Знання, навички та вміння.

3) Сфери спілкування, теми, ситуації.

У процесі засвоєння мовного, мовленнєвого, країнознавчого та лінгвокраїнознавчого матеріалу формується *іншомовна комунікативна компетенція*, яка охоплює такі види компетенцій: *мовну*, *мовленнєву*, *соціокультурну*.

Мовна компетенція уналежнює мовні знання (лексичні, фонетичні, граматичні та орфографічні) і відповідні навички; *мовленнєва компетенція* поділяється на чотири види компетенцій: аудіювання, говоріння, читання, письмі. Мовленнєві навички є складовою частиною мовленнєвих умінь.

Соціокультурна компетенція складається з країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенцій. *Країнознавча компетенція* – це знання учнів про культуру країни, мова якої вивчається (знання історії, географії, економіки, державного устрою, особливостей побуту, традиції та звичаїв країни). *Лінгвокраїнознавча компетенція* передбачає володіння учнями особливостями мовленнєвої та немовленнєвої (міміка, жести, що супроводжують висловлювання) поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування. Формування соціокультурної компетенції передбачає набуття *фонових знань*, які включають реалії (безеквівалентні лексичні одиниці – hot dog, аббревіатури-FBR, VIP, імена історичних осіб – Honest Abe) та засвоєння *фонові лексики* (фразеологізмів, афоризмів, формул мовленнєвого етикету).

Своєрідність цих мовних засобів зумовлює використання спеціальних методів для їх презентації. Оптимальним способом семантизації цих одиниць є *коментар* – *одиничний* (для розкриття значення окремої лексичної одиниці), *системний* (для розкриття значення слів, об'єднаних одним родовим поняттям), *комплексний* (використовується для семантизації тематичної лексики).

Оскільки в реальному житті спілкування відбувається у конкретній мовленнєвій ситуації, та в межах певної сфери спілкування, формування комунікативної компетенції можливе за умови моделювання у навчальному процесі типових ситуацій, які виникають у різних сферах життя і стосуються різних тем.

Під *темою* розуміють відрізок дійсності, яка відбивається у нашій свідомості. У методичному аспекті тема визначається як імовірний згорнутий текст, поданий у вигляді короткої тези і який підлягає розгортанню у процесі говоріння та вилученню інформації і згортанню при читанні та аудіюванні.

Під *комунікативно-мовленнєвою ситуацією* розуміють динамічну систему взаємодіючих конкретних факторів об'єктивного і суб'єктивного планів, які залучають людину до мовленнєвого спілкування і визначають її поведінку в межах одного акту спілкування. Комунікативна ситуація обумовлена чотирма чинниками: 1) обставини дійсності, в яких відбувається комунікація; 2) стосунки між комунікантами; 3) мовленнєві наміри; 4) реалізацію самого акту спілкування.

Сукупність мовленнєвих ситуацій, що характеризуються однотипністю мовленнєвого спонукання людини до мовлення, стосунків між комунікантами та обставин спілкування, називається *сферою спілкування*. Навчання іноземної мови у загальноосвітній школі відбувається у таких сферах спілкування: соціально-побутовій, громадсько-політичній, соціально-культурній, професійно-трудовій.

Мета курсу – сформувати у студентів системні знання про закономірності та особливості процесу навчання будь-якої іноземної мови у будь-якому типі навчального закладу з урахуванням мовних та мовленнєвих особливостей рідної мови.

Завдання:

- Показати головні компоненти теорії сучасного викладання іноземних мов і на цій основі навчити студентів використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;
- Ознайомити студентів з сучасними тенденціями у викладанні іноземних мов як у нашій країні так і за кордоном;
- Розкрити суть складових частин і засобів сучасної методики як науки;
- Сформувати у студентів під час роботи професійно-методичні вміння, необхідні для плідної роботи в галузі викладання іноземних мов;

- Залучити студентів до опрацювання спеціальної науково-методичної літератури, що має стати джерелом постійної роботи над собою з метою підвищення рівня професійної кваліфікації.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки (шифр і назва)		
Модулі – 2	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістові модулі – 2		4-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат		Семестр	
Загальна кількість годин – 63 стац. / 14 заочн		7-й	8-й
		Лекції	
		18 годин	
		Практичні, семінарські	
		12 годин	
		Лабораторні	
		24 години	
		Самостійна робота	
		0 годин	
		ІНДЗ: 0 годин	
		Вид контролю: стац. – іспит 3 години, заочн. іспит – 1 год.	

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №1.

ТЕМА 1. ВСТУП.

Система освіти в Україні та викладання іноземних мов. Державний освітній стандарт з іноземної мови. Сучасні вимоги до кваліфікації вчителя іноземної мови. Методика викладання іноземних мов як наука та її зв'язок з іншими науками (лінгвістика, психологія, психолінгвістика та ін.). Методика викладання іноземних мов і її завдання. Методика викладання іноземних мов і її методи дослідження.

ТЕМА 2. КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.

Планування навчального процесу з іноземної мови. Типи і структура уроків іноземної мови. Загальнодидактичні методи. Стандартні типи уроків. Нестандартні типи уроків. Традиційні та нетрадиційні методи навчання. Прямі та непрямі методи вивчення іноземної мови. Презентація, практика, відтворення (PPP). Лексичний підхід. Функціональний підхід. Граматико-перекладний підхід. Скероване дослідження. Змістовий підхід. CLIL. Усний метод Гарольда Пальмера. Методична система навчання читання Майкла Уеста. Аудіо-лінгвальний метод. Аудіо-візуальний метод. Сугестивний метод. Комунікативний метод. Метод повної фізичної реакції. Граматико-педагогічний метод. «Мовчазний» метод. Груповий метод.

ТЕМА 3. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.

Цілі навчання. Зміст навчання. Принципи навчання. Засоби навчання. Психолінгвістичні основи навчання іноземних мов. Характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування. Проблема навичок та вмінь мовлення у навчанні іноземних мов. Система вправ для формування навичок та вмінь.

ТЕМА 4. НАВЧАННЯ ФОНЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.

Фонетичний мінімум. Критерії відбору фонетичного мінімуму, критерії його відбору. Вимоги до вимови. Фонематичність. Швидкість. Принцип апроксимації. Апроксимована вимова. Аналітико-імітативний метод. Навчання звуків іноземної мови. Три групи схожості-розбіжності звуків іноземної та української мов. Ознайомлення учнів з новими звуками іноземної мови. Автоматизація дій учнів з новими звуками. Вправи на рецепцію звуків. Вправи на репродукцію звуків. Навчання інтонації іноземної мови. Ознайомлення учнів з новими інтонаційними моделями.

ТЕМА 5. НАВЧАННЯ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.

Активний лексичний мінімум. Пасивний лексичний мінімум. Критерії відбору лексичних мінімумів. Потенціальний словниковий запас.

Формування лексичних навичок. Репродуктивні лексичні навички. Рецептивні лексичні навички. Навички обґрунтованої здогадки. Навички користування різними видами словника. Процес засвоєння лексичного матеріалу. Ознайомлення з новими лексичними одиницями. Автоматизація дій учнів з новими лексичними одиницями активного словника. Автоматизація дій учнів з лексичними одиницями пасивного і потенціального словників.

ТЕМА 6. НАВЧАННЯ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.

Активний і пасивний граматичний мінімуми. Характеристика граматичних навичок мовлення. Ознайомлення з граматичними структурами активного граматичного мінімуму. Автоматизація дій з граматичними структурами активного граматичного мінімуму. Ознайомлення з граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму. Автоматизація дій з новими граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. Навчання мовленнєвого матеріалу.

ТЕМА 7. НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ

Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності та уміння. Визначальні риси аудіювання. Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням. Психофізіологічні механізми аудіювання. Вимоги до текстів для навчання аудіювання. Труднощі аудіювання. Суб'єктивні труднощі, пов'язані з індивідуально-віковими особливостями слухачів. Мовні труднощі аудіювання. Труднощі аудіювання, зумовлені умовами сприйняття. Опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання. Етапи навчання аудіювання. Система вправ для навчання аудіювання.

ТЕМА 8. НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ.

Загальна характеристика говоріння як виду мовленнєвої діяльності та уміння. Навчання діалогічного мовлення. Суть і характеристика діалогічного мовлення. Система вправ для навчання діалогічного мовлення. Навчання монологічного мовлення. Суть і характеристика монологічного мовлення. Мовні особливості монологічного мовлення. Система вправ для навчання монологічного мовлення.

ТЕМА 9. НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ.

Суть читання та його психофізіологічні механізми. Характер текстів для читання. Типи читання: читання для ознайомлення, оглядове читання, інтенсивне читання (читання для з'ясування деталей), пошукове читання.

ТЕМА 10. НАВЧАННЯ ПИСЬМА

Письмо і писемне мовлення. Вимоги до базового рівня володіння письмом. Психолінгвістичні механізми письма. Навчання писемного мовлення зв'язок

письма з іншими видами мовленнєвої діяльності. Етапи написання есе: продумати про що писати, скласти план, написати чернетку, виправити та вдосконалити зміст, виправити граматичні й орфографічні помилки, укласти остаточний варіант есе.

ТЕМА № 11. ПОМИЛКА.

Типи помилок. Види виправлення помилок. Роль помилок у навчанні.

ТЕМА № 12. КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ.

Види виправлень (конкретне виправлення помилки, привернення уваги, підказка, ехо-виправлення, самовиправлення, ігнорування помилок, переформулювання). Умовні позначки письмового виправлення помилок. Види групових позначок. Види тестів.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ:

№	Назви тем
1	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Планування навчального процесу з іноземної мови.
2	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Вимоги до уроку іноземної мови. Типи і структура уроків іноземної мови. Аналіз уроку іноземної мови.
3	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Контроль у навчанні іноземної мови.
4	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови.
5	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Інтенсивне навчання іноземної мови.
6	Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. Позакласна робота з іноземної мови.

Теми лабораторних занять

№	Назва теми
1.	Класифікація методів викладання іноземних мов.
2.	Методи викладання іноземних мов. Перекладні методи. Прямі методи.

3.	Методи викладання іноземних мов. Методична система навчання читання Майкла Уетса.
4.	Методи викладання іноземних мов. Аудіо-лінгвальний метод.
5.	Методи викладання іноземних мов. Аудіо-візуальний метод.
6.	Методи викладання іноземних мов. Сугестивний метод.
7.	Методи викладання іноземних мов. Комунікативний метод.
8.	Методи викладання іноземних мов. Усний метод Гарольда Пальмера.
9.	Методи викладання іноземних мов. Метод повної фізичної реакції.
10.	Методи викладання іноземних мов. Драматико-педагогічний метод.
11.	Методи викладання іноземних мов. «Мовчазний» метод.
12.	Методи викладання іноземних мов. Груповий метод.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ.

1. Докладно розкрити одну із поданих тем і оформити письмово у вигляді реферату:

- Загальнодидактичні методи. Стандартні типи уроків.
- Нестандартні типи уроків.
- Традиційні та нетрадиційні методи навчання.
- Прямі та непрямі методи вивчення іноземної мови.
- Презентація, практика, відтворення (PPP).
- Лексичний підхід.
- Функціональний підхід.
- Граматико-перекладний підхід.
- Скероване дослідження.
- Змістовий підхід.
- CLIL.
- Усний метод Гарольда Пальмера.
- Методична система навчання читання Майкла Уеста.
- Аудіо-лінгвальний метод.
- Аудіо-візуальний метод.
- Сугестивний метод.
- Комунікативний метод.
- Метод повної фізичної реакції.
- Граматико-педагогічний метод.
- «Мовчазний» метод.
- Груповий метод.

2. **Оформити і провести урок іноземної мови.**

Початок конспекту уроку оформляється за загальною схемою. Спочатку зазначаються: **тема, мета заняття, його тип, методи і прийоми проведення, засоби наочності й технічні засоби навчання, використана в процесі підготовки до заняття література.**

Дидактична мета визначається, виходячи зі змісту матеріалу програми, вона вказує на результат, який передбачається досягнути.

Доцільно виділити **навчальні завдання**, які визначають формування умінь і навичок: виконувати конкретну операцію, дію; відрізняти правильне виконання дії, якою необхідно оволодіти, від неправильного; визначати, пояснювати, обґрунтовувати характерні ознаки, принципи правильного виконання дії.

У конспекті слід вказати **розвивальну та виховну функції** навчання: якими логічними операціями та прийомами розумової діяльності оволодіють учні; які почуття пробуджуються у процесі навчання (подиву, зацікавленості, успіху, гордості, співпричетності, відповідальності та ін.); які цінності для себе відкривають, усвідомлюють учні; які уміння соціальної поведінки формуються на занятті.

У конспекті орієнтовно виділяють такі головні етапи навчального заняття: актуалізація опорних знань і чуттєвого досвіду школярів; розкриття значущості теми та мотивація пізнавальної діяльності учнів; формування системи знань, умінь, навичок учнів; закріплення, застосування знань, умінь, навичок у різноманітних ситуаціях; домашнє завдання на наступний урок чи інше заняття; підведення підсумків обговорення досягнутих результатів, вражень, думок.

Послідовність етапів заняття може бути різною (залежно від його типу).

Молоді вчителі у конспекті зазначають: способи, прийоми **актуалізації опорних знань** (основних понять, визначень, висновків, формул, які учні засвоїли раніше і застосовують у практичній діяльності), необхідних для сприймання учнями нового змісту; способи актуалізації позапрограмних знань школярів (знань, набутих з різних джерел інформації, що стали частиною життєвого досвіду); налагодження зв'язку з пройденим матеріалом; поглиблення понять, засвоєних на минулому занятті; форми регулювання роботи класу, отримання; зворотного зв'язку (питання, короткі самостійні повідомлення учнів (бажано вказати прізвища учнів, які будуть залучені до різних видів роботи), індивідуальні завдання, практичні та лабораторні роботи, демонстрація дослідів діючих моделей).

На етапі **мотивації** пізнавальної діяльності школярів слід визначити способи постановки мети, розкриття особистісної значущості теми для учнів, пробудження у них інтересу до певного змісту, роботи на занятті, створення

емоційного настрою класу, тобто здійснення психологічної підготовки школярів до сприймання нового матеріалу. З цією метою, залежно від рівня готовності класу, змісту теми, можна використати незвичайний, навіть парадоксальний матеріал, проблемну ситуацію, аналогію, несподіване порівняння, ілюстрації, наочні посібники, технічні засоби. Можна стисло описати бесіду, діалог чи дискусію, в процесі яких учні висловлюють міркування щодо теми, очікування, уявлення.

Після підготовчого етапу в конспекті описують **зміст активного навчання** шляхом взаємодії вчителя та учнів: виділяють логічно пов'язані етапи організації спільної навчально-пізнавальної діяльності вчителя та учнів; зазначають нові факти, положення, уміння та навички, якими повинні оволодіти школярі; описують характер організації діяльності учнів, способи співпраці учителя та школярів, застосування методів і прийомів, що забезпечують продуктивне оволодіння матеріалом певним контингентом учнів, форми їхньої навчальної діяльності й міжособистісної взаємодії; формулюють різні типи питань, способи стимулювання класу до розв'язання різних типів завдань; накреслюють способи перевірки рівня розуміння, осмислення учнями знань, володіння уміннями й навичками, оцінювання досягнутих результатів; зазначають прізвища учнів, які будуть залучені до конкретного виду роботи із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Завершальний етап уроку передбачає відпрацювання; вдосконалення; застосування знань, умінь і навичок учнів, оцінення рівня їх сформованості.

У конспекті також зазначають **форми** (колективні, групові, індивідуальні) і **способи застосування знань** у стандартних і змінених умовах (мозкова атака, діалог, дискусії, виконання різноманітних завдань, вправ, лабораторних, практичних робіт); способи мотивації діяльності школярів, організації зворотного зв'язку на певному етапі.

У процесі планування уроку залежно від мети взаємодії вчителя та учнів на певному етапі заняття виділяють також способи, прийоми реалізації виховних можливостей навчання (зміст активних методів навчання, форми організації навчальної діяльності, взаємин учителя і учнів та інших стимулів).

Доцільно в конспекті після кожного етапу заняття передбачити висновок, забезпечити їх взаємозв'язок.

Завершується підготовка до навчального заняття визначенням **домашнього завдання** на наступний раз.

У конспекті вказується тема вивчення, підручник, де вона висвітлюється (автор, назва, рік видання, назва розділу, номери параграфів, сторінки), диференційовані (усні, письмові, теоретичні, практичні) завдання. У плані слід зазначити обсяг домашнього завдання, час його виконання учнем.

Наприкінці навчального заняття доцільно підвести **загальний підсумок**, зазначити способи залучення учнів до повідомлення власних вражень, міркувань щодо заняття.

Вимоги до поурочних планів

1. Чітко визначені тема, мета.
2. Поурочний план – логічна схема побудови уроку (не обов'язково план уроку писати як конспект викладання нового матеріалу).
3. План повинен демонструвати методи, форми, прийоми роботи з класом, спрямовані на досягнення мети.
4. Чітко вказати форми і методи індивідуальної роботи з сильними і невстигаючими учнями.
5. Особливу увагу при плануванні треба приділяти самостійній роботі учнів на уроці, самостійному пошуку знань (наше завдання не наповнювати учнів знаннями, а викликати інтерес до знань, навчити здобувати ці знання, творчо мислити).
6. Повинні бути сформульовані питання, які пропонуються учням на різних етапах роботи на уроці.
7. Поурочні плани повинні передбачати всі елементи структури обраного типу уроку (урок засвоєння нових знань; урок формувань умінь та навичок; урок засвоєння умінь та навичок; урок узагальнення і систематизації знань; урок перевірки знань, навичок і умінь; комбінований урок).
8. Поурочні плани повинні бути охайно оформлені.
9. Зошити слід обов'язково підписувати (предмет, клас, учитель). Бажано, щоб були поля, а після поурочного плану – вільне місце, де можна робити примітки, зауваження по ходу уроку.

Список рекомендованої літератури:

1. Бондар О.В. Методи поживлення бесіди на заняттях з англійської мови// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки. - 2005.- С. 54-56.
2. Волчелюк О.І. Цілі навчання англійської мови на початковому етапі в загальноосвітніх навчальних закладах// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 45-46.
3. Воронецька Н.П. Проблеми навчання студентів англійської мови як другої іноземної та шляхи їх вирішення// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 47-48.
4. Гринчишин О.М. Успішність розвитку комунікативної мотивації за допомогою сприятливого психологічного клімату під час засвоєння іноземної мови студентами вищого навчального закладу// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 111-113.
5. Єгорова В.В. Метод випадків і ситуацій як засіб активізації самоістійної навчальної діяльності студентів-економістів (на прикладі вивчення іноземної мови)// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 39-40.
6. Коваль І.В. Психолого-методичний аспект формування іншомовних граматичних навичок при навчанні говорінню// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 120-122.
7. Козубай В.І. Використання новітніх технологій у формуванні мовленнєвих навичок та комунікативної компетенції/ В.І.Козубай, Л.М.Морська// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 40-42.
8. Козубай В.І. Вплив білінгвізма на вивчення та засвоєння іноземної мови// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 122-123.
9. Король С.В. Аналіз традиційних та сучасних форм роботи на занятті з іноземної мови// Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи.- 2005.- С. 107-113.
10. Майстер Т.А. Методи та прийоми вивчення німецької мови// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 58-59.
11. Малюська З.В. Інтенсифікація навчання граматики англійської мови в технічному вузі// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 49-50.
12. Матвійчук Л.О. Групова робота як один із методів інтерактивного навчання// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 117-119.
13. Мисечко О.Е. Формування рефлексивного підходу до професійної діяльності в ході підготовки майбутнього вчителя іноземних мов// Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи.- 2005.- С. 35-41.

14. Молотай Л.А. Навчання читанню іноземною мовою як етап професійного становлення майбутніх інженерів// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 59-60.
15. Никитина О.А. Иностранный язык в неязыковом вузе: материалы национально-культурного содержания в подготовке будущих специалистов// Высшее образование сегодня.- 2006.- №10.- С. 53-55.
16. Островська І.Т. Застосування рольових ігор у вивченні іноземної мови// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 128-130.
17. Пасічник О.С. Формування фонетичних навичок спілкування// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 56-57.
18. Святчик К.В. Організація учбово-комунікативної діяльності при навчанні іноземної мови// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 19-20.
19. Святчик К.В. Основні види вправ для організації роботи з англомовними газетними текстами// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 113-115.
20. Селезньова О.О. Психологічні особливості аудіювання як типу мовної діяльності// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 37-38.
21. Семенюк О.В. Актуальність методу аудіювання на сучасному етапі розвитку методики викладання іноземної мови// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 133-134.
22. Ткач В.В. Вплив колективу на процес розвитку діалогічного та монологічного мовлення іноземною мовою// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 61-62.
23. Черенкова Н. Инновационные технологии в преподавании английского языка для "нефилологов"// Инновации.- 2006.- №2.- С. 86-92.
24. Школяр Н.В. Взаємодія викладача зі студентами при навчанні іноземній мові за використанням комунікативного методу// Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук.- 2005.- С. 139-140.
25. Шлапак О.О. Навчання спілкуванню у групах на уроках англійської мови// Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки.- 2005.- С. 35-36.
26. Шупта О.В. До питання організації процесу підготовки майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі// Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи.- 2005.- С. 48-54.
27. Садлівська О.І. Текст: тональність і композиція. – Дрогобич, 2012. – с.141 – 8,8 др.ар.
28. Ярошко М.М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно-занедбаними підлітками. – Дрогобич, 2013. – 240 с.

29. Пристай Г.В., Федурко М.Ю. Морфологія відприкметникового словотворення. – Дрогобич, 2013. – 196 с.
30. Хомишак О.Б., Кемінь В.П. Підготовка батька до виховної діяльності. – Дрогобич, 2013. – 217 с.
31. Шалата О.М. Дієслівні системи української та романо-германських мов. – Дрогобич: Посвіт, 2013. – 328 с.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Система освіти в Україні та викладання іноземних мов. Державний освітній стандарт з іноземної мови.
2. Сучасні вимоги до кваліфікації вчителя іноземної мови.
3. Методика викладання іноземних мов як наука та її зв'язок з іншими науками (лінгвістика, психологія, психолінгвістика та ін.).
4. Методика викладання іноземних мов і її завдання. Методика викладання іноземних мов і її методи дослідження.
5. Планування навчального процесу з іноземної мови.
6. Типи і структура уроків іноземної мови.
7. Загальнодидактичні методи. Стандартні типи уроків. Нестандартні типи уроків.
8. Традиційні та нетрадиційні методи навчання. Прямі та непрямі методи вивчення іноземної мови.
9. Презентація, практика, відтворення (PPP).
10. Лексичний підхід.
11. Функціональний підхід.
12. Граматико-перекладний підхід.
13. Скерване дослідження.
14. Змістовий підхід.
15. Усний метод Гарольда Пальмера.
16. Методична система навчання читання Майкла Уеста.
17. Аудіо-лінгвальний метод.
18. Аудіо-візуальний метод.
19. Сугестивний метод.
20. Комунікативний метод.
21. Метод повної фізичної реакції.
22. Граматико-педагогічний метод.
23. «Мовчазний» метод.
24. Груповий метод.
25. Цілі навчання. Зміст навчання. Принципи навчання. Засоби навчання.
26. Психолінгвістичні основи навчання іноземних мов.
27. Характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування.
28. Проблема навичок та вмінь мовлення у навчанні іноземних мов.
29. Система вправ для формування навичок та вмінь.
30. Фонетичний мінімум. Критерії відбору фонетичного мінімуму, критерії його відбору. Вимоги до вимови. Фонематичність. Швидкість. Принцип апроксимації. Апроксимована вимова.

31. Аналітико-імітативний метод.
32. Навчання звуків іноземної мови. Три групи схожості-розбіжності звуків іноземної та української мов.
33. Ознайомлення учнів з новими звуками іноземної мови. Автоматизація дій учнів з новими звуками.
34. Вправи на рецепцію звуків.
35. Вправи на репродукцію звуків.
36. Навчання інтонації іноземної мови. Ознайомлення учнів з новими інтонаційними моделями.
37. Активний лексичний мінімум.
38. Пасивний лексичний мінімум.
39. Критерії відбору лексичних мінімумів.
40. Потенціальний словниковий запас.
41. Формування лексичних навичок.
42. Репродуктивні лексичні навички.
43. Рецептивні лексичні навички.
44. Навички обґрунтованої здогадки.
45. Навички користування різними видами словника.
46. Процес засвоєння лексичного матеріалу.
47. Ознайомлення з новими лексичними одиницями.
48. Автоматизація дій учнів з новими лексичними одиницями активного словника.
49. Автоматизація дій учнів з лексичними одиницями пасивного і потенціального словників.
50. Активний і пасивний граматичний мінімуми.
51. Характеристика граматичних навичок мовлення.
52. Ознайомлення з граматичними структурами активного граматичного мінімуму.
53. Автоматизація дій з граматичними структурами активного граматичного мінімуму.
54. Ознайомлення з граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму.
55. Автоматизація дій з новими граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму.
56. Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності та уміння.
57. Визначальні риси аудіювання.
58. Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням.
59. Психофізіологічні механізми аудіювання.
60. Вимоги до текстів для навчання аудіювання.

- 61.Труднощі аудіювання.
- 62.Суб'єктивні труднощі, пов'язанні з індивідуально-віковими особливостями слухачів.
- 63.Мовні труднощі аудіювання.
- 64.Труднощі аудіювання, зумовлені умовами сприйняття.
- 65.Опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання.
- 66.Етапи навчання аудіювання. Система вправ для навчання аудіювання.
- 67.Загальна характеристика говоріння як виду мовленнєвої діяльності та уміння.
- 68.Навчання діалогічного мовлення.
- 69.Суть і характеристика діалогічного мовлення.
- 70.Система вправ для навчання діалогічного мовлення.
- 71.Навчання монологічного мовлення.
- 72.Суть і характеристика монологічного мовлення.
- 73.Мовні особливості монологічного мовлення.
- 74.Система вправ для навчання монологічного мовлення.
- 75.Суть читання та його психофізіологічні механізми.
- 76.Характер текстів для читання.
- 77.Типи читання: читання для ознайомлення, оглядове читання, інтенсивне читання (читання для з'ясування деталей), пошукове читання.
- 78.Письмо і писемне мовлення.
- 79.Вимоги до базового рівня володіння письмом.
- 80.Психолінгвістичні механізми письма.
- 81.Навчання писемного мовлення зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності.
- 82.Етапи написання есе: продумати про що писати, скласти план, написати чернетку, виправити та вдосконалити зміст, виправити граматичні й орфографічні помилки, укласти остаточний варіант есе.
- 83.Типи помилок. Види виправлення помилок. Роль помилок у навчанні.
- 84.Види виправлень (конкретне виправлення помилки, повернення уваги, підказка, виправлення-луна, самовиправлення, ігнорування помилок, переформулювання).
- 85.Умовні позначки письмового виправлення помилок. Види групових позначок.
- 86.Види тестів.